

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Вирішення багатьох проблем трансформаційного процесу сьогодні набуває особливого значення у зв'язку з переходом України до парламентсько-президентської форми правління та запровадженням пропорційної виборчої системи. Ці зміни якісно змінили можливості і роль політичних партій нашої країни та висунули надзвичайно складні завдання щодо розбудови сучасної партійної системи. Саме цією обставиною пояснюється актуальність вивчення питань історичного досвіду західних демократій щодо діяльності політичних партій, які вже довгий час є головною ключовою ланкою реалізації демократичного політичного процесу більшості сучасних розвинутих країн. Саме їх демократичний потенціал виявився найбільш адекватним і затребуваним для реалізації загальнодемократичних завдань.

В даному контексті, дослідження питань, пов'язаних із з'ясуванням здатності сучасних українських партій і партійної системи виступити рушієм процесу демократичних перетворень в країні, стає особливо актуальним не тільки в теоретичному, але і в практичному плані.

Для успішного вирішення цього важливого пізнавального завдання необхідним є виявлення системи апробованих стандартів партійної демократії, які дозволяють оцінити характер і стан сучасної партійної системи країни. Відповідний системний матеріал може дати тільки історичний досвід розвитку західних демократій, де загальнодемократичні принципи одержали своє відносно повне втілення, у тому числі і у сфері партійної демократії. Україна стоїть на початковому етапі демократизації, тому вивчення класичного досвіду становлення і затвердження партійної демократії, пов'язаного з функціонуванням західних масових політичних партій і партійних систем є вельми актуальним.

Крім того, для багатьох вітчизняних політологів потреба в проведенні партійної реформи в Україні стає все більш очевидною. Але політичне рішення з цього питання повинна прийняти українська політична еліта, яка, спираючись на досвід розвинутих демократичних держав, повинна усвідомити свою історичну відповідальність за демократичне майбутнє країни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації виконана в контексті тематики досліджень державотворчих політологічних проблем, які розробляються кафедрою політичних наук і є складовою частиною комплексної теми Центру політичних досліджень, що діє при Миколаївському державному гуманітарному університеті імені Петра Могили. Державний реєстраційний номер 0103U008821.

Мета і основні завдання дисертації. Виходячи з актуальності теми, спираючись на розробки попередніх дослідників і враховуючи недостатній ступінь її вивчення у вітчизняній політичній науці, метою дисертаційного дослідження є аналіз головних якісних особливостей процесу партійної

розбудови України в аспекті його демократичного змісту і у контексті досвіду розвитку західних соціальних систем, пов'язаного зі становленням і утвердженням партійної демократії завдяки механізму функціонування та розвитку масових політичних партій.

Для реалізації мети дослідження передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати ступінь наукової розробки проблеми;
- показати, що масові партії є головним інструментом і механізмом процесу розбудови і утвердження демократії;
- визначити систему головних стандартів партійної демократії, які сформували демократичний характер масових партій Заходу;
- розглянути демократичні засади і головні якісні характеристики західних партійних систем, які у своєму функціонуванні відображають систему стандартів партійної демократії;
- виокремити головні якісні особливості процесу партійної розбудови незалежної України в аспекті усвідомлення його демократичного змісту і відповідності стандартам партійної демократії;
- розкрити специфіку феномену вітчизняної багатопартійності і показати недоцільність його ототожнення з українською партійною системою;
- виокремити сукупність чинників, які перешкоджали становленню української партійної системи як носія владних повноважень і інструмента функціонування партійної демократії;
- визначити головні змістовні параметри, необхідної в Україні партійної реформи, і сформулювати перелік рекомендацій, які, на думку дисертанта, повинні бути враховані при створенні її нормативно-правової бази.

Об'єктом дисертаційного дослідження є масові політичні партії та партійні системи, які виступають важливим інструментом і чинником розвитку західних демократій в політичній та громадянській сферах суспільства.

Предметом дослідження є процес партійної розбудови незалежної України у контексті його відповідності західним стандартам партійної демократії періоду її становлення і утвердження.

Методи дослідження. В ході здійснення дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Перш за все, автор дисертаційної роботи спирався на діалектичну методологію, а також, широко застосовувалися системний, порівняльний, історичний, інституціональний, структурно-функціональний та соціологічний методи.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертації зумовлена як сукупністю поставлених завдань, так і засобами їх вирішення. В роботі сформульовано і науково обґрунтовано положення про те, що демократично реформовані партії України повинні стати головним суб'єктом і інструментом демократичних перетворень не тільки в політичній, але й у громадянській сфері життя суспільства. Інноваційні компоненти роботи визначені у наступних складових:

- проаналізована сутність фундаментальних демократичних принципів, які виступають базовою основою формування західної партійної демократії і відповідних їй стандартів;
- визначена система головних партійних стандартів, пов'язаних з часом становлення і утвердження західних демократій, тобто того періоду, у початковій стадії якого знаходиться сучасна Україна;
- досліджені демократичні засади функціонування західних партійних систем як головного носія владних функцій у суспільстві, здатного нести пряму політичну відповідальність перед виборцями за якість виконання своєї делегативної функції;
- розглянуті якісні особливості процесу партійної розбудови незалежної України в аспекті їх відповідності стандартам партійної демократії і сукупність тих чинників, яка в умовах режиму авторитарної демократії не дозволила вітчизняним партіям перетворитися у головний суб'єкт політичного процесу, стати інструментом і механізмом створення громадянського суспільства і демократизації української державності;
- виявлена сутність таких українських партійних феноменів як багатопартійність і партійна система, показана недоцільність їх традиційного отождолення, зроблено висновок, що в умовах українських реалій повноцінна партійна система виникає тільки після проведення політичної реформи і парламентських виборів 2006 року.
- вперше в умовах реалізації політичної реформи в країні, яка надала партіям статус головних суб'єктів політичного процесу, сформульовано і обґрунтовано положення щодо необхідності проведення радикальної партійної реформи для демократичної трансформації як самих партій, так і для забезпечення розвитку демократичного процесу України в цілому.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що систематизований теоретичний матеріал, головні висновки, а також практичні рекомендації можуть бути використані для напрацювання нормативно-правової бази проведення партійної реформи, при написанні узагальнюючих праць, навчальних посібників з досліджуваної проблематики, при викладанні курсів із теоретичної і прикладної політології у вищих навчальних закладах, політичними партіями для чіткого усвідомлення свого місця та ролі у демократичній розбудові країни, для подальшого дослідження процесу партійної розбудови України в аспекті його демократичної оптимізації.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціально-гуманітарних дисциплін і Вченої ради Південнослов'янського інституту Київського славістичного університету, на засіданнях кафедри політичних наук Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили, а також апробовано у виступах на щорічних науково-методичних конференціях „Слов'янські читання” у 2005-2006 роках, “Могилянські читання” у 2006

році, Всеукраїнській науково-практичній конференції „Сучасна українська держава: історичні імперативи, становлення, тенденції і проблеми розвитку” (Київ, серпень 2006 року).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 5 наукових статтях у збірках наукових праць та журналах, які надруковані у фахових виданнях з політичних наук.

Структура дисертації. Специфіка теми, сформульовані цілі і завдання дослідження, визначили послідовність викладання матеріалу і структуру роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (233 найменування). Загальний обсяг роботи – 191 сторінка, з них 172 – основний текст.